

Las Nuevas: Uniek reservaat in Z. Spanje

Door P. G. de Vries

Aan de rechter oever van de Río Guadalquivir, daar waar de Brazo de la Torre zich van de hoofdstroom afsplitst, ligt in de Zuid-Spaanse Marismas de 5770 ha grote „Finca Las Nuevas”. Dit gebied neemt in de delta een bijzondere plaats in, daar het gedurende het gehele jaar voor een groot gedeelte door middel van een eenvoudig irrigatie-systeem kunstmatig onder brak water wordt gehouden, zodat er zich permanente, zeer uitgestrekte velden van voornamelijk zeebies en lisdodde hebben ontwikkeld, waarin overigens vele grote en kleinere open watervlakten voorkomen. Een dergelijke begroeiing vindt men elders in de delta slechts in de ondiepe oude meanders.

Tijdens de in herfst en voorjaar optredende hoge rivierstanden wordt reeds sedert vele jaren buitenwater via twee op kanalen aangesloten sluiscomplexen in het door een lage dijk omsloten gebied ingelaten, waardoor inundatie tot gemiddeld ongeveer een meter optreedt. Gedurende de hete zomermaanden zakt het peil ten gevolge van de verdamping echter aanzienlijk, waardoor plaatselijk moddergebieden droogvallen. Het betrekkelijk kleine, niet-bevloeibare areaal in het noorden is voornamelijk met zeekraal en grassen begroeid.

Deze in de Marismas unieke situatie is uitsluitend geschapen ten behoeve van de waterwildjacht. De in de herfst aankomende massa's grauwe ganzen, eenden en steltlopers vinden er een grote voedselvoorraad, die in het overgrote deel van de omliggende, dan uitgedroogde Marismas ontbreekt. Nadat in 1962 het World Wildlife Fund met de toenmalige eigenaar vergeefs over aankoop onderhandelde, werd het gebied bij de Spaanse staatsdomeinen ondergebracht. Hoewel in „Pandanieuws” van september 1966 onder de vermelding van W.W.F.-project 62, „Aankoop Marismas de Hinojos als vitale verbinding tussen Coto Doñana en het staatsreservaat „Las Nuevas”, laatstgenoemd gebied geacht wordt nog steeds deze status te bezitten, is dit echter niet meer het geval. Las Nuevas is weer particulier bezit.

Mijn echtgenote en ik bezochten Las Nuevas van 13 t/m 20 mei 1966 als

gasten van de eigenaars. Tijdens een onderhoud met een hunner werd ons medegedeeld dat de ganzenjacht er thans weer wordt beoefend, waarbij men zich beperkt wat het aantal jachtdagen per jaar betreft.

Het geïnundeerde gebied, dat slechts per paard en per bootje toegankelijk is, wordt uiterst streng bewaakt en grenst onder andere aan eigendommen van beroemde *toreros*, die er hun vechtstieren fokken. Deze eveneens streng bewaakte belendingen mogen slechts met toestemming van de eigenaars betreden worden, waarbij men echter zonder deskundige leiding of ervaring vrijwel zeker het leven erbij inschiet.

Door zijn zeer geïsoleerde ligging en zijn voor watervogels nagenoeg ideale omstandigheden is Las Nuevas ook in ornithologisch opzicht een unicum, hetgeen moge blijken uit de volgende voorlopige lijst van broedvogels die wij met de hulp van de *guarda mayor* opstelden. De door ons persoonlijk vastgestelde broedgevallen zijn met een kruisje achter de naam aangegeven.

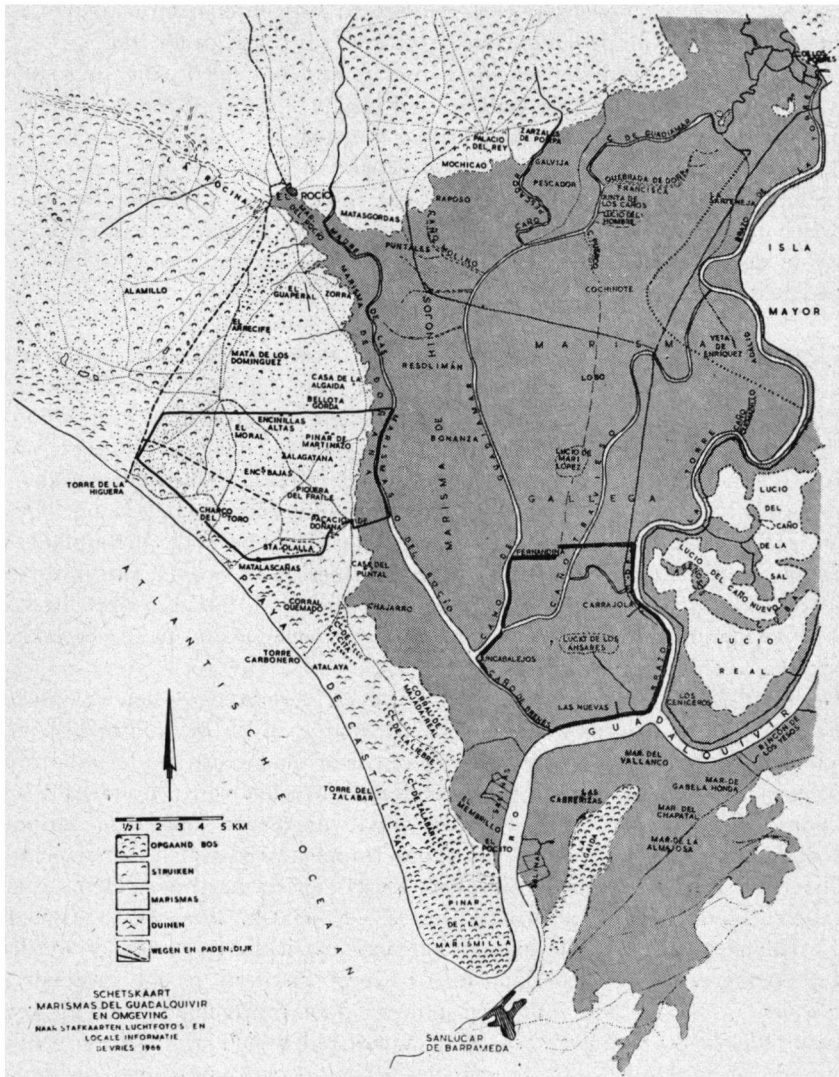
geoorde fuut, fuut, dodaars x, blauwe reiger, purperreiger x, woudaapje x, roerdomp, wilde eend x, pijlstaart, marmereend, krakeend, zomertaling, wintertaling, slobend, krooneend x, tafeleend, witoogend x, witkopeend, zwarte wouw, grauwe kiekendief, waterral, porseleinhoen, kleinst waterhoen, waterhoen x, purperkoet x, meerkoet x, knobbelmeerkoet x, kievit x, strandplevier x, tureluur x, kluut x, steltkluut x, griel, vorkstaartplevier x, dunbekmeeuw, zwarte stern, witwangstern, lachstern, dwergstern, zwartbuikzandhoen, witbuikzandhoen, kalenderleeuwerik, kortteenleeuwerik, kleine kortteenleeuwerik, boerenzwaluw x, grote karekiet x, waaierstaart-rietzanger, grote gele kwikstaart, gele kwikstaart x, huismus x.

De kraanvogel heeft er sinds mensenheugenis niet, de zwarte ibis 20 jaar geleden voor het laatst in enkele paren gebroed, terwijl de lepelaar vijf jaar geleden verdween, na er drie achtereenvolgende jaren genesteld te hebben. Gevangen en gekortwiekte grauwe ganzen broeden in de lisdodden en brengen op geheel natuurlijke wijze jongen groot.

Broedgevallen van pijlstaart-, slob-, tafel- en krakeend, alsmede van de wintertaling in de Marismas zijn ons thans van verscheidene, onafhankelijke zijden gemeld. Ook volgens Dr. F. Bernis („Prontuario de la Avifauna Española”) behoren deze soorten, met uitzondering van de wintertaling, met zekerheid tot de Spaanse broedvogels. Zelf hebben wij dit tot nu toe niet kunnen constateren.

Van uitzonderlijk belang is het in West-Europa unieke voorkomen van de knobbelmeerkoet en de purperkoet in dit gebied.

De knobbelmeerkoet is een typisch Afrikaanse vogel; zijn hoofdverspreidingsgebied omvat volgens de kaart van Prof. Voous („Atlas van de Europese Vogels”) zuidelijk en centraal-oost Afrika, alsmede Madagascar. Daarbuiten komt hij in Afrika slechts in een klein, geïsoleerd areaal in het uiterste noordwesten voor. Het enige bekende voorkomen buiten Afrika is in de Marismas del Guadalquivir, waar de broedtijd vroeger (maart) schijnt te beginnen dan die van de meerkoet, die er eveneens voorkomt. Tijdens ons verblijf namen wij tegen de avond heel wat jongen van beide soorten

waar, die met de ouders aan de rand van open water kwamen fourageren. Overdag krijgt men beide soorten alleen maar te horen; de in de „Vogelgids” als „hoe-hoe” beschreven roep van de knobbelseekoet klinkt inderdaad bedrieglijk menselijk.

Wij troffen nog slechts één legsel aan dat, naar ons zeer stellig verzekerd werd, aan een knobbelseekoet behoorde. Het bestond uit zèven eieren, die zich op het eerste gezicht niet van die van de meerkoet onderscheidden, doch die volgens onze gids een grovere stippeling zouden vertonen. Uit een op ca 50 meter afstand gelegen legsel van de meerkoet werden tijdelijk enige eieren verwijderd en met die van de knobbelseekoet vergeleken.

Daarbij bleek dat bovengenoemd verschil in stippeling inderdaad bestaat, en dat de eieren van de knobbelmeerkoet bovendien iets groter zijn.

Het door omgebogen stengels sterk overhulde nest lag in dichte zeebies, was tot ca 30 cm boven de waterspiegel opgehoogd en leek compacter dan dat van de meerkoet. De vogel kregen wij, ook na enige tijd wachten in de schuiltent, niet te zien, doch later bracht men ons een gevangen adult exemplaar. Beide voorhoofdsknobbels, die in de broedtijd helder rood zijn, waren thans slechts grijsig rood gekleurd. Bij de jongen ontwikkelen zich boven de blesaanleg reeds spoedig smalle, grijze verhogingen, die later tot knobbels uitgroeien.

De purperkoet heeft een aanzienlijk groter verspreidingsgebied; zijn areaal in Afrika valt volgens de kaart van Prof. Voous globaal samen met dat van de knobbelmeerkoet, doch sluit bovendien een groot deel van equatoriaal West-Afrika in. Voorts komt hij in geheel Zuid- en Zuidoost-Azië, Indonesië en in een groot deel van Oceanië (inclusief Australië en Nieuw Zeeland) voor. Verbrokkelde verspreiding vindt men in het Nabije Oosten en tenslotte in Zuid-Europa, waar de enige bekende broedplaatsen Sicilië, Sardinië en het Zuidelijk Iberisch Schiereiland zijn. De ons in Spanje bekende broedplaatsen liggen alle in of zeer nabij de Marismas. In Las Nuevas schijnt de purperkoet slechts wat algemener te zijn in een betrekkelijk klein, centraal gelegen gebied.

De vogel leidt een zeer verborgen leven en verlaat de vegetatie vrijwel nooit uit eigen beweging. Hij wordt in Spanje in de herfst vrij veel geschoten, tegenwoordig blijkbaar meer om hem als jachttrofee te laten prepareren. Bij een bezoek aan een taxidermist troffen wij, behoudens enige bijna levensechte stierekoppen, een zestal uitstekend opgezette purperkoeten aan, en voorts grote en kleine trappen, wielewalen, scharrelaars, bijeneters, hoppen, oehoe's, ransuilen, keizer- en steenarenden, kleine roofvogels, zandhoenders en vechtkwartels (de laatste Spaanse?), alsmede pardellynxen etc., die alle in opdracht van particulieren waren of werden geprepareerd. Daar Nederland dit stadium pas vrij recent grotendeels teboven is, nadat onze fauna eerst mede door soortgelijke activiteit zeer verarmde, bestaat er voor ons geen andere reden zich over een dergelijke situatie op te winden dan die van het gevaar voor totale Europese faunaverarming. Zou men dit gevaar willen verminderen, dan moet men wel bedenken dat toestanden als deze, daar zij wortelen in de sociale en psychologische structuur van een volk, evenveel „bestaansrecht” hebben als destijds bij ons, en dat men er met eenvoudig verbieden dus niet is. Slechts een brede natuurbeschermingseducatie, die een volk, vóór het te laat is, leert trots te zijn op zijn nationale aandeel in de wereldomvattende pogingen tot behoud van soorten en biotopen, kan een blijvende verbetering bewerken.

Hoe dan ook, de purperkoet broedt nog in Zuid-Spanje, zij het nergens in grote aantallen, en Las Nuevas is op ons continent zonder twijfel zijn be-

langrijkste laatste refugium. Wij vonden zijn slordige nest temidden van lisdodden. Er waren enige bladeren overheen gebogen en het bevatte zes prachtig gevlekte eieren, ongeveer twee maal zo groot als die van het waterhoen en in kleur en tekening daarop gelijkend. Korte tijd nadat ik mij met schuiltent en camera in een per paard aangesleept, gecamoufleerd bootje had geïnstalleerd, naderde de vogel reeds het nest. Daarbij klom hij, naar ik kon horen, door de stengels en sprong af en toe fladderend omhoog, waarbij hij een rauw geluid voortbracht dat het best vergeleken kan worden met het korte kakelen van een plotseling opgeschrikte kip, en dat eindigde in een korte bromtoon. Daar ik hem nooit eerder had gezien, was het een grote verrassing toen de prachtig blauwe, voor Europa eigenlijk exotische vogel met zijn zware rode snavel en forse dito kopschild van nabij uit de dichte vegetatie tevoorschijn sloop. Na zich op de eieren gezet te hebben, begon hij zich direct aan het gezicht te onttrekken door met de snavel bladeren naar zich toe te buigen. In de bij het nest doorgebrachte uren gebeurde niets bijzonders, de partner was wel in de buurt, maar bleef onzichtbaar. Bij inspectie van het nest drie dagen later bleek het legsel tot zeven te zijn uitgebreid.

De instandhouding van Las Nuevas als broed- en pleisterplaats voor grote aantallen watervogels en steltlopers, en als een der laatste woonplaatsen

Purperkoet / Foto P. G. de Vries

van purperkoet en knobbelmeerkoet in Europa, moet van groot belang worden geacht. Gunstige factoren zijn daarbij de geïsoleerde ligging en het feit, dat het gebied toeristisch van geen enkele waarde is of zal worden, indien men tenminste (niet erg waarschijnlijke) grootscheepse aanvallen op de zeer hoge visstand (harder, karper en paling) en verdere uitbreiding van de jacht in de toekomst buiten beschouwing laat. De palingvangst is aan één visser verpacht; de vangst gaat voornamelijk naar Nederland, waar hij wordt gerookt. Waarschijnlijk doordat in het ondiepe water het zuurstofgehalte als gevolg van de intense zonnestraling reeds vroeg in het jaar sterk afneemt, geraken de harders en karpers in ademnood en liggen zij overdag dicht opeengepakt bij duizenden voor de sluizen te spartelen, waar nog wat zuurstofrijk water binnenlekt. De sluizen worden echter niet geopend, daar de visser de eveneens in deze richting trekkende, doch meer op de bodem blijvende paling dan des te gemakkelijker met zijn fuiken kan bemachtigen. Ten tijde van ons verblijf trad nog geen massale sterfte op, doch daar zulks later in het jaar alleszins waarschijnlijk leek, werd de regionale visserij-inspectie van deze situatie op de hoogte gesteld, met het verzoek, het gedurende korte tijd openen van de sluizen bij hoogwater en bij voldoende visconcentratie verplicht te stellen. Ons werd toegezegd dat aan deze zaak aandacht zou worden besteed. Voor harder en karper bestaat in Spanje echter slechts commerciële interesse . . .

Aan het feit dat thans in Las Nuevas weer wordt gejaagd, moet men niet té zwaar tillen. Weliswaar gaat het effect van elders getroffen vogelbeschermings-maatregelen er voor een deel weer door verloren, doch daartegenover staat dat er volledige bescherming aan vele andere soorten wordt geboden, en een bijzonder milieu wordt gehandhaafd.

Zo dit al gelukte, zou het thans minder juist zijn te gaan bewerken dat de eigenaren van Las Nuevas van buitenaf stringente bepalingen met betrekking tot hun jacht werden opgelegd. Een praktisch en psychologisch veel groter succes zou worden geboekt, indien de spontane medewerking van de eigenaren langs terdege verantwoorde weg zou kunnen worden verkregen. Dan zou Las Nuevas de rol van noodzakelijke aanvulling op het met moerasland pover bedeelde reservaat „Coto Palacio de Doñana” in nog vollere mate dan thans vervullen.

Bennekom, september 1966